

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

24

maja 2018

czwartek

19:00

NFM, Sala Czerwona

Fantazja

Lutosławski Quartet:

Bartosz Woroch – I skrzypce

Marcin Markowicz – II skrzypce

Artur Rozmysztowicz – altówka

Maciej Młodawski – wiolonczela

Program:

Karol Kurpiński (1785–1857) *Fantazja C-dur* na kwartet smyczkowy

Marcin Markowicz (*1979) *II Kwartet smyczkowy*

I Allegro

II Monolog I – Lento

III Adagio

IV Monolog II – Scherzo

V Deciso

VI Monolog III – Andante

VII Allegro

VIII Monolog IV – Calma

IX Allegro – Lento

***

Maurice Ravel (1875–1937) *Kwartet smyczkowy F-dur*

I Allegro moderato

II Assez vif, très rythmé

III Très lent

IV Vif et agité

[80']

Projekt realizowany w ramach obchodów stulecia odzyskania niepodległości.

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

OMÓWIENIE

Agata Adamczyk

Według założeń teorii estetycznej Karola Kurpińskiego inspirowanej heglowską triadą (teza-antyteza-synteza) poezja jest duszą, którą stanowi słowo, malarstwo ciałem, muzyka zaś, „tonem słowa, czyli duszy, a poruszeniem ciała”. Filozoficzno-estetyczne rozważania Kurpińskiego obejmują zaledwie wycinek jego licznych zainteresowań i aktywności. Artysta ten należał, obok Józefa Elsnera, do najważniejszych postaci życia muzycznego Warszawy i ziem polskich pierwszej połowy XIX w. Na kartach historii zapisał się nie tylko jako płodny kompozytor i charyzmatyczny dyrygent pierwszego wykonania *Koncertu fortepianowego f-moll* Fryderyka Chopina czy autor muzyki do *Warszawianki*, lecz także jako wieloletni dyrektor sceny operowej Teatru Narodowego, wyjątkowo sprawny organizator życia muzycznego, ceniony pedagog, wydawca pierwszego pisma poświęconego muzyce pt. „Tygodnik Muzyczny”, w którym publikował recenzje z koncertów i przedstawień operowych, wreszcie autor artykułów dotyczących zagadnień moralnych, filozoficznych, rozważań na temat istoty sztuki i roli artysty.

Jako kompozytor, jeszcze w dobie przedmoniuszkowskiej, Kurpiński skoncentrował się przede wszystkim na twórczości operowej oraz pieśniarskiej – gatunkach, które były doskonałym nośnikiem treści narodowych. Wątki patriotyczne odgrywały ważną rolę w jego dziełach, choć pragmatyczne podejście do życia skłoniło go do przyjęcia stanowiska nadwornego kapelmistrza władcy Królestwa Polskiego, czyli cara Rosji. W serdecznych kontaktach Kurpiński pozostawał z młodym Chopinem, Stanisławem Staszicem, Julianem Ursynem Niemcewiczem oraz Carlem Marią von Weberem.

Duży wpływ na twórczość polskiego artysty miały kompozycje Wolfganga Amadeusa Mozarta i Josepha Haydna, od których przejmował wzory formalne i instrumentację. Jednocześnie, zgodnie z nurtem narodowym, obficie stosował rytmy mazurkowe i polonezowe. Kameralistyka stanowi raczej marginalną część twórczości Kurpińskiego, a *Fantazja C-dur* jest wręcz jedyną kompozycją przeznaczoną na kwartet smyczkowy. Artysta wyznawał idee oświeceniowe o primacie muzyki wokalnej nad instrumentalną, a swoim przekonaniom dał wyraz w opublikowanym w „Tygodniku Muzycznym” artykule, pisząc: „O czym się śpiewa, to też się wpaja. [...] Sonata zaś lub koncert na fortepian czy może to zdziałać?”.

Jednocześnie, niezwykle ekspresyjna w wyrazie *Fantazja C-dur* to dzieło z 1823 r. – okresu, który w historii nazywany jest sentymentalizmem. Wtedy to stabilizował się jeszcze styl klasyczny, ale na horyzoncie pojawiały się już pierwsze zwiastuny prądów romantycznych.

Marcin Markowicz – koncertmistrz NFM Filharmonii Wrocławskiej, a zarazem założyciel i członek Lutosławski Quartet – jest nie tylko cenionym kameralistą, lecz także kompozytorem. Jego twórczość nierozdzielnie jest związana z brzmieniem kameralnym.

Drugi spośród czterech *Kwartetów smyczkowych* Markowicza powstał w 2005 r. To dzieło wyjątkowo osobiste, o wymiarze symbolicznym, u swej podstawy naznaczone silnymi emocjami autora. Składa się z pięciu części (trzonów) przeplatanych czterema monologami instrumentów – kolejno: wiolonczeli, drugiej skrzypiec, altówki oraz pierwszych skrzypiec. Jest silnie skontrastowane wewnętrznie, choć pewne schematy interwałowe, które kompozytor powtarza w poszczególnych ustępach, spajają motywicnie całość. W zamierzeniu pogodny charakter *II Kwartetu smyczkowego* (taka jest część pierwsza) diametralnie się zmienia wraz z pojawieniem się monologu wiolonczeli. Odwołuje się on do sfery prywatnej Markowicza: to muzyczny opis momentu, gdy kompozytor dowiedział się o śmiertelnej chorobie swojego ojca. Pozostałe części kompozycji odzwierciedlają cały tragiczny proces, z jakim zmagająca się rodzina chorego – od żalu, złości, po spokojną rezygnację i pogodzenie się z losem. Całość symbolicznie wieńczy akord C-dur, który zostaje jednak przybrudzony dysonującym dźwiękiem *d* – daleko mu więc do beztrudnej radości.

Gdy młody Maurice Ravel rozpoczął w 1903 r. pracę nad swoim jedynym kwartetem smyczkowym, wzorował się – jak sam przyznał – na dziele napisanym równo dekadę wcześniej przez Claude’a Debussy’ego. Pomimo tej deklaracji pomysły muzyczne obydwu twórców zdają się od siebie odbiegać. O ile muzyka w *Kwarciecie smyczkowym g-moll* Debussy’ego jest wylewna i emocjonalna, o tyle utwór Ravela wydaje się wykazywać większą powściągliwość, wynikającą zresztą z osobowości artysty. Według Stefana Kisielewskiego: z Ravelem można było się „przyjaźnić, nie sposób [...] spoufalić. Niejeden spędził z nim długie godziny, niczego się nie dowiedziawszy; Ravel milczał, tonąc w kłębach papierosowego dymu [...]”. Ponieważ kompozytor akt twórczy traktował jako ćwiczenie intelektualne, zyskał sławę „perfekcyjnej-

---

go zegarmistrza”. Jak sam przyznawał, w *Kwartecie smyczkowym F-dur* podążył w kierunku przeciwnym do Debussy’ego, porzucając „niejasność formy wczesnych francuskich impresjonistów na rzecz powrotu do klasycznych wzorców”. Premiera dzieła, które autor zadedykował swojemu nauczycielowi Gabrielowi Fauré, odbyła się w Paryżu w 1904 r. Ravel był jeszcze wtedy studentem tamtejszego konserwatorium.

Pełen wdzięku *Kwartet smyczkowy F-dur* ma budowę czteroczęściową. Liryczna, choć z czasem zyskująca na intensywności część pierwsza jest utrzymana w formie allegro sonatowego. Ustęp drugi to scherzo (podobnie jak u Debussy’ego), w którym badacze doszukują się brzmienia gamelanu jawańskiego. Część trzecią charakteryzuje liryczny, wręcz rapsodyczny nastrój. Całość zaś wierczy burzliwy finał.

Lutosławski Quartet

Zespół odwołujący się swoją nazwą do wielkiego kompozytora XX w. – Witolda Lutosławskiego – jest jednym z wiodących polskich kwartetów. Wystąpił na wielu festiwalach, takich jak m.in. Warszawska Jesień, Wratislavia Cantans, Klarafestival w Belgii, International Ankara Music Festival w Turcji, Hong Kong Arts Festival, Tongyeong International Music Festival w Korei Południowej, World Music Days, Jazztopad. Zespół grał w renomowanych salach koncertowych na całym świecie, współpracował z paryskim IRCAM – Centre Pompidou, koncertował z G. Ohlssonem, K. Kennerem, B. Caninem, M. Lethikiem, T. Akasaką, E. Indjicem, R. Groblewskim, A. Bauerem oraz z wybitnymi jazzmanami, takimi jak: K. Wheeler, J. Taylor, U. Caine, B. Delbecq. Kwartet wykonuje głównie muzykę XX i XXI w., skupia się przy tym na popularyzacji muzyki polskiej, m.in. W. Lutosławskiego, K. Szymanowskiego, P. Mykietyna, a także M. Markowicza – jednego z członków grupy. Lutosławski Quartet działa jako jeden z zespołów Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu.

Lutostawski Quartet, fot. Łukasz Rajchert

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Sponsorzy:

